

ΕΡΤΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΦΙΛΟΣΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Θ. ΠΕΤΣΙΟΥ

— Ξύλο, παιδί μου, αάν καὶ τάλλα υαλασσόξυλο.
·Αν φελης νὰ τὸ μάθης σύρε νὰ ίδης τὴν πίτα μου.

Tὸ Γιούσουρι

Πάω μέσα, άνοιγω τὸ ἀρμάρι, βρίσκω τὴν πίτα του

Μιὰ πίκα χροντρή καὶ μηγάλη, μὲ ρόζους, μαύρη κατάμενη σὰν ξέβενος.

—**Μπά!** τοῦτο εἶναι τὸ γιούσουρι! τὸ κόβουν λοιπόν.

—Τὸ κόβουν λέει; Ἀφοῦ τόχεις στὰ χέρια σου!

***Έκοψα** πῆχες δταν ἵμουν σφουγγαρᾶς.

—Γιατὶ δὲν πᾶς λουπὸν νὰ κόψης καὶ τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλοι;

Πέτρωσε εὔθυνς τὸ γυμδύγελο στὰ χεῖλη του· σοβαρεύτηκε τὸ πρόσωπό του. Γύρισε καὶ μὲ κοίταξε ἀφαιρεμένα, σὰν νὰ ἔλευπε ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ κεφάλι του.

—**Α!** εἶπε, τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου δὲν εἶναι τὸ ίδιο. Πήγα μιὰ φορὰ καὶ γώ. Μά λίγο ἔλευψε ν' αφήσω δίχως ἀντρα τὴ μάνα σου...

—Ἀφοῦ κόβεται!...

—Κόβεται, δταν εἶναι μικρό. Κάτω στὴ Μπαργκαριά εἶναι δάση δλάκερα. Ἐκεῖ ποὺ φιρεύουν τὸ σφουγγάρι ἀρπάζουν καὶ κανένα κλαρί. Ἐεσι κλεφτά, στὴν ωρα ποὺ κοιμᾶται. Αμα δμως ξυπνήσῃ δὲν τὸ κόβει οὔτε ή ρεμφαία τοῦ **Αρχάγγελου**.

—Τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου δὲν κοιμᾶται;

—Κοιμᾶται· μπορεῖ νὰ κάμη δίχως ὑπνο; Μὰ ἐκεῖνο στοίχειωσε πιά! ζῆ μὲ τοὺς αἰῶνες! Ποιός ξέρει ἀπὸ πότε; Νὰ ίδης τῶν παλαβῶν τὰ κόκκαλα πῶς ιρέμονται πολυέλαιοι ἀπάνω του!...

Καὶ τὸ βλέμμα του κάπως δειλὸ στυλώθηκε ἀπάνω σὲ μιὰ στάμνα, ποὺ ἔστεκε σπασμένη στὴν αὐλή τὸ μέτωπό του σούφρωσε καὶ κέρωσε, λές κι ἔβλεπε ὥχια νὰ προβάλῃ ἀπὸ κεῖ.

-- 'Εσύ, πατέρα, πώς πήγες; Με τὴ μηχανή; ξαναρώτησα.

-- 'Όχι, μὲ τὴν πέτρα, σὰν τοὺς Καλυμνιῶτες. Ποῦ μῆχανές στὸν καιρό μας!

'Έγδι σὰ μεγαλώσω θὰ πάω νὰ τὸ κόφω' εἶπα μὲ πεῖσμα.

'Ἐνδιμίζα πώς θὰ ἔλεγε ὅχι: πώς θὰ φρόντιζε μὲ χίλια δυὸ νὰ μ' ἐμποδίσῃ· πὼς θὰ μοῦ διηγόταν ἴστορίες τρομερὲς γιὰ ν ἀπελπιστῷ. Τίποτα! Μιὰ σπιγμὴ μὲ κοίταξε συλλογισμένος ἀπὸ τὰ πόδια ώς τὴν κορφή, σὰν νὰ μετροῦσε τὸ ἀνάστημά μου· χαιρογέλασε.

-- Καλά· σὰ μεγαλώσης νὰ πᾶς, εἶπε μὲ τὴν πρώτη του ἀπάνθεια. Τώρα ποὺ εἶσαι μικρός, σύρε νὰ μάθης τὴν θάλασσα.

-- Πῆγα κι ἔμαθα τὴν θάλασσα. Ναυτόπουλο ἔγινα, ἐπειτα ναύτης. Εἶδα φουρτοῦνες, χιονές, ἀγριοκαίρια. Πῆγα καὶ μὲ τὰ σφουγγαράδικα στὴ Μπαρμπαριά. Μὰ καὶ ναυτόπουλο καὶ ναύτης καὶ σφουγγαρᾶς, δὲν ξέχασα τὸ στοιχειωμένο γιούσοντοι καὶ τὸ λόγο, ποὺ ἔδωκα στὸν πατέρα μου. Μαζὶ μὲ τὸ κορμὶ μεγάλωνε κι ὁ πόδιος μέσα μου, σὰν νὰ τὸν εἶχα στὸ αἷμα μιν.

-- Έγώ ήθελα νὰ κόψω τὸ γιούσοντοι, στὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ξεριζώσω καὶ νὰ τὸ σύρω πίσω ἀπὸ τὸ καΐκι στὸ νησί μας. Θὰ τὸ ξάπλωνα στὴν ἀμμουδιὰ θρασίμι καὶ θὰ ἔβανα διαλαλητὴ νὰ διαλαλήσῃ οὲ δλην τὴ χώρα.

-- 'Ἐβ, ἄτε, χωριανοί, νὰ ἴδητε μέγα θᾶμα! Τὸ στοιχειὸ τῆς θάλασσας νικήθηκε ἀπὸ τοῦ νησιοῦ μας τὸ στοιχειό, τὸ Γιάννο Γκάμαρο. Τρέμουν, τρέζουν τὰ βουνά! 'Ἐβγάτε χωριανοί, νὰ ἴδητε καὶ νὰ εἰπῆτε!..

Θὰ ἔτοεχεις ἄμέσως μελίσσι δ λαδές, θὰ ἔβλεπαν οἱ θαλασσογέννητοι καὶ θὰ σταυροκοπιόνταν θὰ ἔβλεπαν οἱ γυνάικες καὶ θὰ τρόμαζαν, τὰ παλικάρια καὶ οἱ οἴηλοφτονοῦσαν, οἱ λυγερὲς καὶ θὰ ἐλεγαν:

— Νὰ λεβεντονιώς γιὰ νὰ γίνη ἀντρας μας.

Δεύτερος "Αἰ Γιώργης θὰ δοξαζόμουν στὸ νησί.
Κι ἔνας τριμισ μυστικός, μὰ λαχτάρα βασάνιζε κάθε τόσο τὴν ψυχή μου, μὴν προλάβη ἄλλος καὶ ἀρπάξῃ τὴ δόξα μου. Γυρεύεις τί γίνεται; Ἄλλα πόλι ήσύχαζα μὲ τὴν ιδέα πώς ἄλλος ἀξιώτερός μου δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γεννηθῇ. Καὶ ἀκόμη πίστεψα πώς τὸ δεντρὸ ἐκεῖνο, δὲν καθόταν τόσους αἰῶνες ἔκει στὸν ἀνήλιαστο θρόνο του, παρὰ γιὰ νὰ γίνη μιὰ μέρα δικό μου πάνεμα.

Κι ἔτσι ἔκλεισα τὰ εἶκοσι χρόνια μου. Ψάρευα τὸ ψφουγγάρι μὲ τὴ μηχανὴ τοῦ καπετάν Στραπάτσου στὸν "Εγειπο. Λόσε ἀπάνω, δόσε κάτω φτάσαμε καὶ στὸν κόρφο τοῦ Βόλου. "Αρπαξα τὸν καιρό.

— Τί λές, καπετάνιε; Κάνουμε τὴν ἀπόλειρα;

— Ποιά;

— Πᾶμε νὰ κόψουμε τὸ γιούσσονρι;

Γέλασε δ καπετάν Στραπάτσος γέλασαν καὶ οἱ ἄλλοι γέλασα τέλος κι ἐγώ. Λὲν τολμοῦσα νὰ κάνω τὸ σοβαρό.

— Ρέ, τί λές; μοῦ κάνει εἶσαι στὰ συγκαλά σου η νὰ στείλω γιὰ τὸν παπᾶ; Ἀμή!... πῆγαν τόσοι καὶ τόσοι καὶ δὲν ἔκαμαν τίποτα καὶ θὰ κάμωμε μεῖς;

— Γιατί ὅχι; Είμαστε ἀδέξοι ἐμεῖς; "Επειτα, ἀκου νὰ σου εἰπῶ, ἔκεινοι πῆγαν μὲ τὴν πέτρα. Μιὰ βουτιά κι ἀπάνου. Τί θὲς νὰ κάνουν μὲ μιὰ βουτιά;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΑΝΔΡΟΥ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΒΡΟΥ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ
ΔΙΕΤΘΖΝΗΣ: ΑΝ. ΟΦ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

— Μωρέ, κοίτα νὰ βγάλωμε τὸ καρβέλι καὶ ἄφησ
τὰ δνειρά, που λέει τέλος ὁ καλετάνιος.

Δὲν ἀπελπίστηκο. Θὰ τὸν καταφέρω στὸ δστερο,
οκέστηκα.

Καὶ ἀλήθεια ἔδωκα-πῆρα τὸν κατάφερα μιὰ Κυ-
ριακὴ, ποὺ δὲν ψαρεύαμε.

— Τί λέεις, πᾶμε; τοῦ κάνω.

— Μωρέ, ποῦ νὰ πᾶμε;

— Γιὰ τὸ γιούσουρι.

— Καὶ ποιός θὰ βουτήξῃ;

— Ἔγὼ βουτάω γι' αὐτὸ δωτᾶς...

Πήγαμε τέλος. Κοιτάζω μὲ τὸ γναλὶ στὸν πάτο:
πουθενὰ γιούσουρι. Φέρνω μιὰ βόλτα, δυό, τρεῖς τε-
ποτα. "Αρχισα ν' ἀπελπίζωμαι. Μιὰ ἀπελπισία πα-
ράξενη. Τόσα χρόνια τὸ ἀνάστενα στὴ φαντασία μου,
τὸ ἔβλεπα μπροστά μου, πάλαιβα μαζί του, τὸ νι-
κοῦσα καὶ τώρα νὰ βγαίνουν δλα ψέματα!

Δὲ μποροῦσα νὰ τὸ ύποφέρω. Κάπου ἔπρεπε νὰ
ὑπάρχη, κάπου νὰ τὸ συναντήσω, θὲς κάτω στοὺς βυ-
θούς, θὲς πέρα στὸ ἀκρογιάλι, θὲς πάνω στὰ σύννεφα.
Νὰ τὸ συναντήσω, νὰ μετρηθῶ μαζί του κι ἄς μὲ
καταλύση. "Ἄς κρεμαστοῦν καὶ τὰ δικά μου κόκκαλα
ἀπάνω του, δπως καὶ τῶν ἀλλων παλαβῶν.

"Οχι δμως νὰ μὴν τὸ γνωρίσω ποτὲ στὴ ζωή μου.
Τότε γιατὶ ἔζησα τόσον καιρό, γιατὶ ἔγινα εἰκοσά-
χρονος, γιατὶ ἐμαθα τὴ θύλασσα, γιατὶ ἀνασκάλισα
τοὺς βυθούς; Μονάχα γιὰ τὸ καρβέλι;

— Τραβᾶτε γιὰ τὸ λιμάνι· τραβᾶτε νὰ πιοῦμε καὶ
καρμιά· εἴπε ὁ καλετάνιος βαριεστισμένος. Οἱ γερό-
ντοι λένε κάποτε καὶ παραμύθια.

Κρύος ίδρωτας μὲ πῆρε. "Αρχισαν νὰ θολώνουν τὰ
μάτια μου.

—Στὸ Θεό σου, καπετάνιε, τοῦ λέω, ἔχεις ύπομονή.
Νὰ φέρωμε μιὰ βόλτα πάλι.

Οὗτε ἐκεῖνος δμως, οὗτε οἱ λαμνοκόποι μὲ ἄκουαν.
Τὸ καῖκι γύρισε κι ἔφυγε γιὰ τὸ λιμάνι, βαριεστισμένο
καὶ κεῖνο. Ἔγὼ κρεμασμένος στὴν κουπαστή, δὲν ἔπανα
νὰ κοιτάζω ζερβόδεξα, μὲ καρδιοχτύπι μεγάλο, σὰ νὰ
ζητοῦσα τῆς μάνας μου τὰ κόκκαλα. Μάταια δμως. Τὸ
νερὸ δ πρασινογάλαζο ἔφτανε ώς κάτω στὸν πάτο καὶ
μοῦ ἔδειχνε ξερὰ τὰ φύκια, τ' ἀπάρθενα. Τὸ γιούσουρὶ¹
δμως δχι' κανένα σημάδι γιὰ τ' ὀνειρεμένο μου δεντρί.

"Ἐλεγα ν' ἀφήσω τὸ γυαλί, νὰ ξαπλωθῶ στὸ κατά-
στρωμά. 'Αλλὰ τὴν ίδια στιγμὴ θολὸ σύγγεφο ἡσκιω-
σε μπροστά μου, πίστι ἔμεινε σὰ νὰ διάβηκε φάλαινα.
—Στόπ! φωνάζω· σταθῆτε!

Στάθηκε τὸ καῖκι, γύρισε πίστι καὶ εἶδαμε ὅλοι
σὰ χιλιόχρονη βελανιδιὰ νὰ κάθεται στὸν πάγκο. Δὲν
ἡταν λοιπὸν ψέμα, δὲν ἡταν παραμύθι! Ντύνομαι
γοργά, παίρνω τὸ λάζο στὴ ζώση μου, ἵνα τσεκούρι
στὸ χέρι καὶ βουτῶ κάτω. Μὰ καθὼς σήκωσα τὰ μά-
τια, σύγκρυ μ' ἔπιασε. Καλὰ τὸ ἔλεγαν οἱ γερόντοι
μας. Τί δ διπύθαμος 'Άράπης! Τί γοργόνα καὶ τί
'Άριστος! Τοῦτο εἶναι τὸ θάμασμα.

Οἱ ρίζες του μελαιψές, λεπιδοντυμένες βύζαι-
ναν τὸ μάρμαρο, ἔμπαιναν στὶς σχισμές, ἀγκάλια-
ζαν τ' ἀγκωνάρια, γάτζωναν τὶς ποδιές του, ἵνα σῶμα
θάρρεις καὶ μιὰ δύναμη. 'Απάνω ὀρθοκάθετος ὁ
κορμός, ἀρκουδοντυμένος, μὲ ρόζους ἔδῶ καὶ κεῖ

κλειστοὺς στὸ πολυτρόχι μέσα, δργιὲς ψῆλωνε. Κι
ἀπὸ κεὶ κλαδιὰ κι ἀντικλάδια μυριόροζα, καμαρωτὰ
κι ὄλοίσια ἔφευγαν περαδῶθε, ψηλά καὶ χαμηλά, λὲς
κι ἐπισχαν ν' ἀποκλείσουν δλο τὸν πλατύχωρο κόρφῳ
μετόπῳ δίχτυ τους

Ολόγυρα τὸ νερὸ διάφανο, σὰ γυάλα τὸ σκέπαξε
καὶ τὸ ἔλους τροφὴ μαζὶ καὶ ταῖρι, ἀνάσα καὶ κλίνη
του. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ μαρμαρένιο βάθρο σκοτεινὴ ἔ-
χασκε ἡ ἀβυσσο, κρύα καὶ ἀπατη.

Ηὔρα τὸ δέντρο στὸν ὄπινο μου. Μὰ καὶ στὸν ξύ-
κνο νὰ τὸ εῦρισκα τὸ ἵδιο ἔκανε. "Αν ἦταν ν' ἀρπά-
ξω ἑνα κλαδὶ καὶ νὰ βγῶ ἀλάνω, καλά. Μὰ ἐγὼ ἥ-
θελα νὰ τὸ κόψω σύρριζα. Γιὰ τοῦτο κατέβηκα ἐκεῖ.
Ἐκαμα τὸ σταυρό μου, ξάμωσα μὲ τὸ τσεκοῦρι καὶ
γκόπ, τοῦ κατάφερα τὴν πρώτη.

Ξύπνησε ὅφης. Καὶ ἀρχῆς ἀμέσως ἑνας σίφου-
νας, ἑνας χτύπος, ἑνα κακό, λὲς καὶ χύμηκαν δλα τὰ
ρέματα ἀπάνω μου. Τὸ νερὸ χόγλασε, δάρμηκε κλω-
θογύριστο, σκότος πήδησε ἀλὸ τὴν ἀβυσσο κι ἔχασα
δλα τὰ πάντα.

"Ἐκατσα χαμηλά, ἀρπάχτηκα ο' ἑνα ρῖζωμα νὰ
μὴ μὲ σήρουν. Καὶ εἶδα ἀξαφνα τοὺς ρόζους τοὺς
κλειστοὺς νὰ γλαινοκοπᾶσιν μάτια ἀράπικα καὶ νὰ
χύνεται ἀστρίτης ἡ φλόγα ἀπάνω μου. Καὶ στὰ
κλαδιὰ τὰ λευκοκράσινα εἶδα νὰ κρέμονται τὰ σκέλε-
ῦρα, πομπὴ καὶ γάνα τῶν παλαβῶν, ποὺ τόλμησαν νὰ
τὰ βάλουν μαζὶ του. Στὸ βρούχημά του ἀκουσα χτύπο
ξεχωριστό. Καὶ δὲν ἦταν ἄλλος παρὰ τὰ κόκκαλα ποὺ
δέρνονταν μεταξὺ τους καὶ τὰ γυμνὰ ποδάρια λάχτιζαν
μὲ πεῖσμα τ' ἀσαρκα μέτωπα, σὰν νὰ τοὺς ἔλεγαν:

— Γιατί μᾶς φέρατε δῶ !

‘Απολάνθη μοῦ τσιμπαε δ̄ καπετάνιος,

— Έλλα τώρα. “Ελλα καὶ δὲ θὰ κάμης τίποτα.

Δὲ θὰ κάμω τίποτα! Καὶ γὼ τὸ κατάλαβα. Μὰ καὶ
μὲ τέ μοῦτρα ν’ ἀνέβω ἀπάνω ; Ποῦ τὸ στοιχειὸν
τοῦ νησιοῦ μας πιά ; Ποῦ δὲ ‘Αῖ Γιώργης; “Α, δχι ἀν
δὲν κατέβαινα, καλά· μὰ τώρα πάει !

Μόλις ἔπεισε δὲ σίφουνας, στηκώνω τὸ τσεκούρι,
καὶ τοῦ καταρέων δεύτερη μὲ δῆλη μου τὴ δύναμη.
Πέτρα νὰ χτύπαγα, τὸ λιγότερο θὰ φάγιζε· ἐκεῖνο
τίποτα. Οὕτε σκλήθρα δὲν ἀνοιξε. ‘Αντὶ νὰ πάη μέ-
σα τὸ τσεκούρι, ἔφευγε πίσω δυὸς πιθαμές, τῷεῖς,
τέσσερες σὰ νὰ χτυλοῦσα σὲ λάστιχο. Πρέπει νὰ
τὸ ξεροίζωσω· πικροσυλλογίστηκα. Τσιμπάω ἀπάνω,
— Ρίχτε μου τὸ λοστό.

Μοῦ κατεβάζουν τὸ σύνεργο. Ρίχνω πέρα τὸ τσε-
κούρι καὶ ἀδράγνω τὸ λοστό. ‘Αρχίζω στὶς φίλες. Τυ-
ραννήθηκα καὶ γὼ δὲν ξέρω πόσο, ώρες ἐρχόν-
των, ώρες περνοῦσαν, καὶ γὼ μὲ τὸ λοστὸ στὸ χέρι.
Μόνο στεκόμουν κάποτε νὰ πάρω ἀνάσα ἥ καὶ νὰ
φίξω γύρω καμιὰ ματιά. Μποροῦσε τὸ σκυλόψαρο
νὰ φιχτῇ ἀπάνω μου. Τέλος τσιμπάω πάλι,

— Ρίχτε μου τὴ γούμενα.

— Μωρό· έλα πάνω, τσιμπάει δὲ καπετάνιος ἀνυ-
πόμονος. Γιὰ σένα τὴ θὲς τὴ γούμενα ; “Έχομε καὶ
ψιλότερο σκοινί. “Έλα πάνω· θὰ σοῦ κόψω τὸν ἀέρα.

Κόβεις τὸν ἀέρα, μὰ σκίζω τὸ λάστιχο· τοῦ ἀπαν-
τῶ θυμωμένα. “Η ξέχασες πώς έχω τὸ λάζο μαζί μου.

Τὰ χρειάστηκε δὲ καπετάν Στρατάτσος· μοῦ ἔριξε
τὴ γούμενα. Πιάνω ἀπὸ μακριὰ καὶ θηλυκώνω καλά

τὸν κορμό. Ἐπειτα πηγαίνω στὸ ἄλλο πλευρὸν καὶ ἀρχῆς πάλι μὲ τὸ λοστὸν τὶς ρίζες. Ἐκεῖνο δός του καὶ γλαικόπλαιζε τὰ μάτια σὰ νὰ ἥθελε νὰ μὲ μαγνητίσῃ. Ἐσειόταν καὶ τάραζε σὰν ψάρι τὰ κλαδιά του, χταποδιεῦς ἀποκλαμοί, λάγκευαν δῶθε κεῖθε, κουλουριάζονταν, τίναζαν καταπάνω μου τ' ἀκροδάχτυλά τους νὰ μὲ συλλάβουν. Μὰ ποῦ νὰ μὲ συλλάβουν! Κι ἀν δὲν ἤξερα καθόλου τὰ δολερὰ παιγνίδια του, κι ἀν δὲν εἶχα ἀκούσει τὰ καμώματά του, τὰ σκέλεθρα, ποὺ ἔβλεπα σφηνωμένα ψηλά, ήταν ἀρχετὰ νὰ μοῦ δεῖξουν τὸν κίνδυνο.

Σὲ κάθε του ἀνακλάδισμα στρεῖδι κολλοῦσα στὰ πλευρὰ τοῦ μάρμαρου. Πόδια, χέρια, μάτια δλα δούλευαν σύγκαιρα. Καὶ δ λοστὸς ἀψύς, ξεκόλωνε ἔνα μὲ τὸ ἄλλο τ' ἀντιρίμματα, τὰ ἔβγαζε ἀπὸ τὰ θαλάμια τους, τὰ χώριζε ἀπὸ τὴν πέτρα ξεφλουδιασμένα πολλὲς φορὲς κι ἄλλες φορὲς μὲ σκλήθρες ἀπὸ χάλαρα, μὲ φόρτωμα ἀπὸ κοχύλια.

Τέλος κατάλαβα πῶς ἀρχισε νὰ λασκάρη. Ἐχανε τὸ στήριγμά του.

— Ἀπάνω! τσιμπάω.

Μὲ ἀνεβάζονταν ἀπάνω. Γδύνομαι γοργά, παίρνω τὴν πρώτη ἀνάσα. Μπρέ! Πῆρε καὶ σουρπωνε. Ἀντίκρου τὸ Πήλιο ψήλωνε βαθυγάλαζο σὰν ἀπὸ λουλάκι. Τὰ χωριά του ἀσπρίζαν στὶς πλαγιές σκόρπια μάρμαρα. Στὸ Βόλο ἀναβαν τὰ φῶτα καὶ δ οὐρανός, δλοπόρφυρος ἀπὸ τὸ ἥλιοβασήλεμα, ἔβγαζε ἔνα ἔνα τρεμόφεγγα τ' ἀστέρια του. Μοῦ φάνηκε πῶς ξανάζησα, δταν είδα μπρός μου γνώριμα πρόσωπα. Ξέχασα μιὰ στιγμὴ καὶ τὸ γιούσουρι καὶ τοὺς κόπους μου, καὶ τὴ δόξα μου ἀκόμη-

— Τί ἀπόκαμες; ρωτάει δὲ καπετάν Στραπάτσος.

— Τώρα θὰ ίδης τοῦ λέω, πηδώντας ἀπάνω. "Ελα παιδιά! τὰ κουπιά σας. Τὸ δέντρο θὰ τὸ σύρουμε στὸ νησί αὐλόψε.

— Μωρέ, τί λέσ; Δὲν ἔπαθες τίποτα; Δὲν σ' ἄγγιξε τὸ στοιχεῖο;

Καὶ φίγονται δὲν μου, μὲ ψηλαφοῦν, σφίγγουν τὰ κρέατα μου, κινοῦν τὰ μπράτσα μου κι ἀκόμη δὲν πιστεύουν πῶς είμαι γερδός.

— Μὰ τραβᾶτε, παιδιά, λέω· τὸ δέντρο κόπηκε.

Ρίχνονται στὰ κουπιά τραβοῦν μὲ δύναμη. Ναί! 'Αντὶ νὰ σύρῃ μπροστά, πίσω πήγαινε τὸ καΐκι μας.

Μωρέ, μᾶς γελᾶς· λέει δὲ καπετάνιος ἀγαναχτισμένος. Τί μιολογᾶς πῶς ἔκοψες τὸ γιούσουρι;

— Μὰ τὸν "Αἴ Νικόλα, τόκοψα, τοῦ κάνω· τράβα. Τ' ἥθελες νὰ τὸ ἀποκόψω γιὰ νὰ μὲ πλακώσῃ ἀπὸ κάτω; Δυὸς τραβήγματα θέλει καὶ θάρμη μὲ τὶς ρῆμας του.

'Αρχίζομε πάλι τὸ τράβημα. Κάπου μὰ δρα ἔτσι παιδευτήκαμε. "Ακουες τοὺς σκαρμοὺς κι ἐτριζοβόλαγαν. Πεῖσμα ἔπιασε τοὺς ναῦτες καὶ ἀντρειείονταν σὰν ἔωτικά. 'Ο καπετάν Στραπάτσος, ἔτρελαμένος ἀπὸ χαρὰ καὶ περηφάνεια, ψυχὴ ἔδινε σ' δλους μὲ τὶς φωνές του.

— "Ω!... ώ!... ώ!... ώ!... Γειά σας, παλικάρια!..." Ισα λιοντάρια μου!... Ντροπή μας! Μωρέ, ισα τίγριδες!...

Καὶ τὰ παλικάρια, τὰ λιοντάρια, οἱ τίγριδες, ἔχωναν βαθειὰ τὸ κουπὶ καὶ τὸ ἔπαιρναν πίσω μὲ τόση δύναμη, ποὺ ἔλεγες τώρα θὰ γίνη θρύψαλα. Τέλος βαθὺ μούγγρισμα ἀντήχησε κι ἡ θάλασσα σήκωσε τρανὸ κῦμα καταπάνω μας. Τὸ καΐκι πέταξε γοργόφτερο ἐμπρόδες. 'Αμέσως μέγα κῆτος φάνηκε νὰ πιάνῃ ἀπὸ ἀκρη

σ' άκρη τὸν κόφο. Ἡταν τὸ γιούσουρι.

—Νὰ ίδω! καὶ γὰ νὰ ίδω!...

Τοέχουν δλοι στὴν πρύμη νὰ γνωρίσουν τὸ στοιχεῖο. Τὸ βλέπουν καὶ σταυροκοποῦνται φοβισμένοι.

—Εμπρός! λέω στὸν καπετάν Στραπάτσο. Νὰ τὸ βγάλουμε ἔξω τώρα ποὺ νύχτωσε, πρὶν νὰ νιώσουν καὶ μᾶς τὸ πάρουν οἱ Τοῦρκοι.

Μόλις βγήκαμε ἀπὸ τὸν κόφο, Γοργόνα ὁργισμένη μᾶς ἀπάντησε ἡ Νοτιά. Ὁ οὐρανὸς ἔσβυσε τὸ ἀστέρια του, ἐκρυψε τὰ σύνορά του. Ἀδης τὸ σκότος ἀπλώθηκε ἀπάνω μας. Τὸ κῦμα ψήλωνε βουνό, ἀνέμιζε φωσφορούχους τοὺς ἀφρούς, κι ἔχυνε τῷς κάτασπρο, θαμπὸ καὶ ἄχαρο περίγυρα. Τί ἀλογα καὶ τί ἀπια! Τί φῶκες καὶ τί φάλαινες! κλωθογύριζαν κοπαδιαστά, βρουχιόνταν καὶ ἀλάλαζαν στὸ σύσκοτο ἐκεῖνο χάος. Ν' ἀνησυχῶ ἀρχισα. Δὲν ἥταν θάλασσα ἐκείνη· ἥταν θυμὸς καὶ σεῖσμα, κατάρα καὶ χολή, φαρμάκι τῆς ἀβυσσος.

“Ομως τίποτα. Τὸ γιούσουρι σφιχτοδεμένο ἀκολουθοῦσε τὸ ἀπονέρια, ποὺ ἔστρωνε ἡ πρύμη τῆς σκάφης μας. Τὸ ἀκούα νὰ δέρνεται κάποτε καὶ νὰ ρουχινίζῃ, σὰ ζωντανὸ ποὺ παίρνει ἀνήφορο. Ντροπὴ τὸ εἶχε πὼς νικήθη, καὶ πάσχιζε μὲ κάτιε τρόπο ν' ἀπαλλαγῇ. Μὰ ποιός τὸ ἀφινε;

Μέσα στὸ ἀγριό πέλαγο μὰ ἔχωριζα ταρναριστὴ φωνή, τὴ φωνὴ τοῦ διαλαλητῆ· ἕνα γνώριζα αλσημα, τὸ θάμασμα τῶν γερόντων μας. Ἐναν πόθο, τὴν εὐχὴ τῶν κοριτσῶν:

—Νάι λεβεντονιός γιὰ νὰ γίνη ἀντρας μας.

Μὲ τὸ χάραμα εἶδα κατάπλωρα συγνεφοσκελασμένο τὸ νησί μας. Τρία μίλια θέλαμε ἀκόμη. Μὰ

τρία γερά. Τὰ μπράτσα λύθηκαν δλη νύχτα πάνω στὸ κουτί. Τὰ πρόσωπα σουύρωσαν. Τὰ μάτια θόλωσαν. Ζάρες ἔκαμε τὸ μέτωπο· ἀσπρισαν τὰ κατάμαυρα μάλλια, σὰ νὰ κύλησαν σωρὸς τὰ χρόνια ἀπάνω μας. Ό καπετάνιος ἔαπλωμένος τ' ἀνάσκελα στὸν πάγκο έμοιαξε πτῶμα. Οἱ λαμπνοκόποι ἀμύλητοι κινοῦσαν φάθυμα τὰ κουπιά, σὰ μηχανὲς ποὺ κάνουν ἀναισθητα τὸ ἔργο τους. Μόνος ἐγὼ ἔακολουθοῦσα νὰ λάμνω σωστά. Ἡρθε μάλιστα πολλὲς φορὲς ποὺ τοὺς πῆραν.

Μὰ τὶ νὰ κάμω καὶ γώ; Περισσότερος ἡταν δύο πόθος παρὰ ἡ δύναμη μου. Τὸ κῦμα ἐπίμενε νὰ ψηλώνῃ ἀκόμα, νὰ λιχνίζῃ τὸ καῖκι, νὰ μᾶς βρέχῃ καὶ νὰ μᾶς κλυδωνίζῃ φοβερά.

Τέλος ρόδισε ἡ ἀνατολή, φάνηκε ὁ ἥλιος, φάνηκαν βουρχωμένες οἱ στεριές, θολὸ τὸ πέλαγο, φιλόξενο τὸ νησί μας ἀντίκρου.

— "Άλα, παιδιά, καὶ φτάσαμε! φώναξα.

Καὶ πηδῶ στὴν πλάρη ν' ἀγναντέψω καλὰ τὸ λιμάνι, νὰ ίδω τὴν ἀμμουδιά, ποὺ θὰ τὸ ρίξω τὸ θρασίμι. Τὸ καῖκι πέταξε μέσα, δύο χάλαρα πήδησε, ἀράξε ἀπάνω στὸν ἄμμο. Τρέχω στὴν πρύμη καὶ ἐρπάζω τὴ γούμενα. Ὁμιέ! Σκοινὶ κομματιασμένο κρατῶ μόνο στὰ χέρια μου.

Τί ἔγινε τὸ ἀκαρπὸ δεντρί; Κάτω βρίσκεται στὸν κόρφο τοῦ Βյλου, ἀπάνω στὸ θεόχτιστο πάγκο του μὲ τὶς λεπιδωτὲς ρίζες, ἀρχο υδοντυμένο τὸ κορμό, κλαδιὰ καὶ παρακλάδια του παραδῶθε, λὲς καὶ πάσχει νὰ κλείσῃ δλα στὸ δίχτυ του.

Άκομη τὸ παραδίνουν γενιὰ σὲ γενιὰ οἱ ναῦτες καὶ πάει ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί ἀπὸ παιδὶ σ' ἀγγόνι

πάντα μεγάλο, θαμαστό πάντα, σκληρὸ σὰ σίδερο,
δυνατὸ σὰ λέοντας, ψυχωμένο κι ἀθάνατο σὰ στοιχεῖο.
Καὶ γὼ, Γιάννος ὁ Γκάμαρος, νέος Ἄι Γιώργης τοῦ
νησιοῦ, ἐβδομηντάρης κι ἑτοιμόρροπος, τώρα δὲ θα-
λαισσιδέρνομαι παρὰ γιὰ τὸ καρβέλι.

4. Στὴν Πατρίδα

Πατρίδα, σὰν τὸν ἥλιο σου ἥλιος ἀλλοῦ δὲ λάμπει.
Πῶς εἰς τὸ φῶς σου λαχταροῦν ἡ θάλασσα κι οἱ κάμποι,
πῶς λουλουδίζουν τὰ βουνά, τὰ δάση, οἱ λαγκαδιές,
στέργοντας του θυμίαμα χιλιάδες μυρωδιές!
Ἄφρολογοῦν οἱ φεματιές καὶ λαχταρίζ' ἡ λίμνη,
χίλιες πουλιών λαλιές ἥχοῦν τῆς δμοφφιᾶς του θυμού,
σ' ἀπειρόντας πολύτιμα παντοῦ λογῆς λογῆς
τ' ἀγέρα τὰ πειούμενα, τὰ σερπετά τῆς γῆς.

Κι αὐτὸς σηκώνει τ' ἀλαφρὸ τῆς καταχνιᾶς μαγνάδι,
κι ἡ κάθε στάλ' ἀπὸ δροσιὰ γιαλίζει σὰν πετράδι,
ἡ κάθε ἀχτίδα του σκορπᾶ μὲ τὴν ἀναλαμπή
χαρά, ζωὴ καὶ δύναμη κι ἐλπίδα δπου κι ἄν μπῇ.
Φαντάζεις σὰν τὸν ἥλιο σου κι ἔσύ, καλὴ πατρίδα,
καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου σεδὸν κόσμο ἀλλοῦ δὲν εἶδα.
Ἡ γῆ σου εἶναι παράδεισο, κι αἰώνια γαλανὸς
γύρω σου καθρεφτίζεται στὸ πέλαγος ὁ οὐρανός,
Κι οἱ νύχτες σου μὲ τ' ἀστρα του, μὲ τὴ γαλάξια πάσια,
Μὲ μὲν ἀηδονολαλῆματα τρεμάμενα σὰν τ' ἀστρα.
μὲ τὸ φεγγάρι, ποὺ περγᾶ σὰν δγειρό εὐτυχιᾶς
στὴ μέση τῆς ἀπέραντης οὐράνιας ἡσυχιᾶς.
Οἱ νύχτες σου δροσοβολοῦν χιλιόπλουμα λουλούδια